

NOVI GLAS

Glasilo Hrvatskoga
akadenskoga kluba

God. 4 (1972)

Broj 5/6

ИОЛІСІТІВ?

1

NOVI GLAS br.5/6 1972

"NOVI GLAS " izdaje HRVATSKI AKADEMSKI KLUB

1040 Wien, Schwindgasse 14.

Godišnja pretplata za šest broja: S 60.-, inozemstvo dol. 4.20

Urednici: Feliks Tobler, Franjo Palković, Ivan Mikula, Franjo Perušić, Alojz Jembrih, Željko Beršek.

Odgovorni Urednik: Franjo Perušić

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:

KROATISCHER AKADEMIKERKLUB

1040 Wien, Schwindgasse 14.

Jahresabonnement (sechs Nummern): S 60.-, Ausland: Dol. 4.20

Redaktion: Felix Tobler, Franz Palkovits, Johann Mikula, Franz Perusich, Alois Jembrih, Zeljko Bersek.

Verantwortlicher Redakteur: Franz Perusich.

Wien, Jänner 1973

Pri slaganju ovoga broja "Novoga Glasa" dostigla nas je turobna vist, da je naš prijatelj, prof. Ignac H O R V A T H, ki se je mnogo puti za HAK zalagao, umruo. Kao prvu uspomenu donášamo jedno delo našega uspješnoga pisca.

P O S L I D N J I H R V A T

Melodrama u prozi

Nek zrušil se je.

Kot kad se prehiti najednoč i nenadijano većstoletni, črvotočni stari hrast. Tako se je zrušil nasred svojega vinograda. Ravno kad mu je privežival cvatuće grebenice.

Četiri jaki muži su ga zeli na ruke i odnesli domom. "A težak je - veli jedan od njih - kot kad bi imal pet vekov na hrptu.

Susede su mu se ponudjale dobrovoljno:

- Ćemo vam pojt po vračitelja, tetac.

On samo mahne s rukom, kot kapitan, komu prosidje brod:

- Ne... Nekate... Jur je zaman... Nek farnika... duhovnoga oca mi zovite.

U selu na dolnjem kraju umira jedan starac. Poslidnji Hrvat Pavlovoga Sela. Uz stelju betežnika kleči samo jedna mala divojčica, sirota. Njegova unuka. Rod njegovoga kolena. Ali nje ime i jezik već nij hrvatski.

U hiži je svetačno i pobožno tiho kot u nekoj prostoj kolibi (kućici), ku je malo prlje ostavil kraljevski gost. Betežnik leži mirno, zapr timi očima. Ali usnice mu se gibaju. Moli...

A vani jaču, jujukaju vrtljaci i senokoše. Stari orih pred hižom, koga je nekada posadil starac, pijano-veselo maše simo-tamo s glavom na notu protulića kot pirovni otac na sinovom veselju. Kroz otprti oblok vidit je kot širok, zelen trak cvatuću goru.

I starac, kot kad bi bil najednoč zadahnul duhu vinogradov, otpre oči.

- Helena...

- Stari otac...

- Kade si, dite?

- Ovo sam, stari otac. Ovo, uz Vašu stelju.

Daj mi tvoju ruku. Čvrsto mi ju stisni. Tako. Pak mi povij, reci od srca: Poštuješ ti mene, umirajućega starca?

- O, zač me nek ovako pitate, dragi stari otac?

- Onda mi obećaj, obećaj tvojemu staromu ocu, da ne ćeš dati iskrčiti vinograda.

Obićem, stari otac.

- Da ćeš ga ljubiti, gajiti i delati kot sam ga ja...

- Čuga rado!

- A onomu božjemu drivcu zdolapod slivljem, znaš?...

- Znam, dobro...

- Ne daj poginuti. Iz njega mi spleti na svaki Mrtvi God venac na grob.

- Ali vi ne smite još umriti, moj jedini stari otac!..

Ča ću ja, sirota! - zaplakne gorko divojčica ter se hiti prik stelje betežnika.

-- Moram, dite...Moji danki su iscurili...Ali ne plači se. Če Bog jur poslati po te koga muža, vrloga, jakoga, ki se bude skrbil za te nadalje - zdahne starac klonjeno, ali prez žuhkoće ter gladi ljubezno svojimi drhtećimi rukami guste, črne vlase divojčice.

Vani se zaoblači. Vetar se zgrabi za stari orih ter ga jalno strese za glavu, da se ov najednoč rastrizni. Pak se prigne diboko i škuro prik obloka - u hiži nastane na hip tamno -- i švizne s kićem po staklu. Većputi, glasno kot kad bi duhi tropali po obloku. U očima betežnika zasviti sada nekakov otajni, smrtni plamen; nastavi se na stelji i preminjenim, nestrpljenim glasom zapovi divojki:

- Otpri ta ormar, Helena!

Divojčica pogleda široko i nerazumeći staroga oca svojimi zaplakanimi očima.

- Da. Nek otpri ga. I znam van moju pratež. Hrvatsku pratež... Hlače i prsluk s onimi velikimi svitlimi gumbami i plašč. Da, to su. Prostri je simo na stol, da je još jednoč vidim. Tako. -- U ovoj prateži sam prisegal s tvojom starom materom...Dugo je toga, pedesetpet let. U ovu pratež ćeš me ublić, Helena, kad umrem...

Divojčica bi opet prigovorila. Ali stari orih pogleda sada još škurije na oblok ter udrije opet jednoč, dvakrat po njemu. I betežnik još glasnije potribuje:

- Sada poglej za tram, Helena. Na njem ćeš najti jedne stare molitvene knjige. Moje hrvatske knjige. Imaš je?...

S ovimi sam išal negda kot mlad muž nedilju k hrvatskoj maši...

Te knjige ćeš mi vrć u les pod glavu...Da me sprohodu! - zaplakne starac.

Pak spade najzađ na vankuš(poglavaču). Potezi obraza mu se polako razglatku. I krotkim, tihinglasom - kot kad bi nek u sebi govoril - sledi dalje.

- Pak ćeš pojt u susedski P. Onde ćeš pitati za staroga školnika, s onom lipom belom bradom. Ter ćeš ga prositi - lipo ga prosi! - da me dojde sprićati. Kad te pak pita, koga ili kako da sprića, onda ćeš mu nek povidati ovo pri-petenje ter ćeš mu reć, da si je čula od tvojega staroga oca.

Stari orih vani zamukne na hip, kod da posluškuje gospo-dara, pak počne po tino šušnjati, kašnje sve jače...

- Živila je pred već sto letih, daleko, onde kade morje šumi, jedna dobra i bogate mati. Živila srićno, blaženo svojimi trimi sini. Ali došal je neprijatelj, silni pogan i popalil joj stan, opustošil polje i umoril jednoga sina. I bila je potribćina majke velika; ali još veća nje tuga... Drugi sin ostal je doma, da batri majku i novogradi oćev stan, a treći, ar nij bilo doma već za njega kruha, si je isprosil majkin blagoslov i đal materi ter bratu s Bogom, s Bogom na sveveke. Pak si je obisil torbu i prošal po svitu. Pregazil je đvi široke reke i jedan visok, pust brig i kad je dospil opet na ravnicu, kakovu je ljubil doma, se je sredil kod gospodara one zemlje za slugu. Gospodin ob-ljubil vred vrloga, poštenoga, đelovnoga slugu, zel ga za svoga sina i otkrojil mu jednu celu krajinu, s lipim, tustim poljem i širokimi gorami. I rodil je ovde mnoge sine i kćere, raširil daleko svoje pokolenje, zdrav i koristan rod i glušale su njihove jaćke od Drave do na onkraj Dunaja.- Ponle je prošlo četira sto let. I narod - božje čudo! - živi još danas. Ali mnogi njihovi sini su se izneverili, druge je požrknul veliki svit, a treći ginu u razzsipanosti od tuģe, ar ne čuju već u njihovih selih mili glas njiho-vih bratov... Povi školniku, Helena reci mu, da je bil tvoj stari otac u Pavlovom Selu poslidnji potomac toga primors-koga hrvatskoga junaka. ---

- - I povidajka je van... završi žuhko starac.

Jur nek teško odiše. Obraz mu preminja boju. I kumaj da ga je čuti kako zašušlja:"Dokle još, Bože, o dokle...?"

Pak zapre oći i čeka na smrt...

Divojćica se prigne prik njoga i čini joj se da spi. Ali nek na četvrt ure.

Ar sada se betežnik najednoč strese, sprogleda strašno ter se skoči na stelji kotno na smrt nastriljen lav.

- Vidiš ga? Vidiš ga?-hrnje i kaže drhtećom rukom.

- Koga? Kade? Satri otac? - zajaukne divičica i zima joj proteče po hrptu.

- Toga! Ono! Ono!

- Ovde nij nikoga u hiži!... O Marija pomoz!

- Onda mi se je nek sanjalo... Ah! - odahne diboko i premučeno betežnik. Ali strašna sanja je bila!... Strahovita!-zaskuči po dugljem času. - Kot sam išal po gori, ono, kot se iz staze pod naše slivlje krenemo, začujem iz našega vinograda plač i jaukanje... Popašćim se i vidim, da stoji nasred vinograda jedan človik. Da, jedan človik. Velik kot topol i mrzak kot ---, ter siče trse s nekom strašnom sikirom... Siče je, jednoga za drugim... I kot idem bliže, vidim - o strahoća - da ima svaki trs glavu. A te glave, Helena, te glave su bili moji vršnjaki, hrvatski muži iz Pavlovoga Sela... Ja nek stojim za njim i drhćem kot šiba. Ali dotaknuti se ga ne ufam... A trsi nek jauču ter se rušu pod njegovom sikirom, jedan za drugim... Pak dojde do zadnjega... A ta sam bil - ja!... Jur se je zamahnul... O, joj, Helena! Helena!!... Vidiš ga?... Jur je opet ovde...Ono...Joj!...Jur zdiže sikiru... O, moj vinograd!... Moj rod!... Ah.....Ovo.....je.....smrt.....

Stari orih ruje pod oblokom kot lovački pas (kucak) uz mrtvo telo svojega gospodara.

U gori zašumi - ili se nek tako čini? - kot kad se šereg gavranov zdigne prik loze: U ovom hipcu su ostavile hrvatske vile njihove vrhe...

Za uru je opet sve tiho. I orihovo drivo muči.

Sunce još progleda na hip ispod oblakov i prlje nego bi zašlo za brige, konstatira, da stoji još svit. Kot čer i pred tisuć letih.

U crikvi zazvoni mali zvon.

Jedan dičakić se prebudi iz sna i splašeno pita:"Majka, ča je ovo? Zač zvonu?" "Spavaj nek sinak, mirno. Ništ nij. Samo jedan stari človik je umro na dolnjem kraju."

U selu u jednom stanu oplakuje jedna divojčica staroga oca, a Hrvata već nigdor...

(iz:I.Horvath, Veliki i mali - Crte i slike, Beč 1927)

SADRŽAJ:

Manjinska politika:

Rezolucija HAK-a na saveznu vladu Austrije		3
Branko Kornfeind	Veseo sam da sam Hrvat	6
Branko Kornfeind	Moja sanja	9
ist	Asimilacija	11
Franjo Perušić	Slovinci, Hrvati i socijalistički dilema	12

Ceterum censeo:

P.dr. Augustin Blazović	Užnivanju razdraženoga mozga	19
-------------------------	------------------------------	----

Muzika:

Rudi Štefanić	Današnja Pop-muzika	21
---------------	---------------------	----

Pjesme:

Alojz Jembrih	Podne u kojem smo cvjetali	28
prof. Ante Parčina	Odjeci Srca i Uma	34

3

REZOLUCIJA IZVANREDNE GENERALNE SJEDNICE HRVATSKOG AKADEMSKOG
KLUBA UPUĆENA NA SAVEZNU VLADU AUSTRIJE,
u.r. gosp. saveznog kancelara dr. KREISKY

Hrvatski Akademski Klub, HAK, je organizacija gradišćanskih hrvatskih studentov i akademičarova. Njegov cilj je:
zastupanje interesa svojih kotruga i održanje i gajenje
hrvatskog kulturnog blaga, osobito zanimanje za kulturu
Gradišćanskih Hrvatova.

Izvanredna generalna sjednica HAK-a bavila se je situacijom gradišćanskih Hrvatova. Ona je ustanovila, da bitne odredbe 7. člana austrijskoga Državnoga ugovora iz ljeta 1955. u Beču i Državne nagodbe iz ljeta 1919. u St. Germainu dosle još nisu ispunjene. Jur ljeta 1955. predalo je Hrvatsko Kulturno Društvo austrijskoj vladi memorandum, u kom je zamolilo, da se poduzmu primirene namjere za ispunjenje 7. člana bečkoga Državnoga ugovora i 68. člana Državnoga ugovora u St. Germainu.

U pojedinom postavio je HAK slijedeća potribovanja:

1) ŠKOLE: član 7, odsjek 2: "One (narodne grupe) imaju pravo na osnovno podučavanje u slovenskom ili hrvatskom jeziku i na razmjerni broj vlastitih sridnjih škol; u ovoj vezi preispitat ćedu se školski nastavni plani i postaviti će se odilenje za slovenske i hrvatske škole u školski nadzornički uredi."

HAK potribuje zasiguranje hrvatskoga nastavnoga jezika ne samo u osnovni škola nego i u glavni škola i u viši škola općenite naobrazbe. Sada imaju hrvatska dica samo u prvi 4 razredi osnovne škole mogućnost da se uču svoj materinski jezik. Četira ljeta nisu dosta, da vladaju svojim materinskim jezikom u riči i pismu!

2) SLUŽBENI JEZIK: član 7, odsjek 3: "U upravni i sudski okrugi ili kotari Koruške, Gradišća i Štajerske sa slovenskim, hrvatskim ili mišovitim stanovništvom bit će k nimškomu jeziku dodatno dozvoljen slovenski ili hrvatski jezik ..."

Hrvatski jezik mora uz nimški biti dozvoljen kot službeni jezik po ovi odredba. Budući da dosle nisu izdane zakonite odredbe, Hrvati u Gradišću nimaju mogućnosti, da upotribu hrvatski jezik kot službeni jezik kod sudstva, kod upravnih vlasti, kod područnih uzdrženj i komunalnih vlasti. Iz odredbov Državnoga ugovora slijedi potriboća, da na zgora imenovani mjesti moraju dotični organi vladati hrvatskim jezikom!

4

3) TOPOGRAFSKI NATPISI: član 7, odsjek 3: " ... U takovi kotari sastavit čedu se i natpisi topografske naravi u slovenskom ili hrvatskom kao i u nimškom jeziku."

I za ove odredbe Državnoga ugovora dosle manjkaju izvršni zakoni. Takov zakon mora uz općinske tablice sadržavati i sve druge oznake topografske naravi.

4) ORF: član 7, odsjek 4: "Austrijski državljani slovenskih i hrvatskih manjin u Koruškoj, u Gradišću i Štajerskoj imaju na osnovi jednakih uvjetov s drugimi austrijskimi državljani dijela u kulturni, upravni i sudski ustanova ovih pokrajini."

Ove odredbe zasiguraju hrvatskoj narodnoj grupi diozimanje u svi kulturni ustanova države. S obzirom na veliku značajnost ORF-a potribuje Hrv. akademski klub, da se hrvatskoj narodnoj grupi dodili primireno vrime u programu ORF-a. Ovo potribovanje odbio je dosle ORF s primjedbom, da se to ne slaže s očekivanjem nimškoga stanovništva. U grubnom protivenju stoji k tomu činjenica, da se Slovencem u Koruškoj stavlja na raspolaganje vrimenta u programu. Ovo potribovanje je spunjeno kod svih nam poznatih narodnih grupov drugi država. Neugodnim čudjenjem mora ustanoviti Hrvatski akademski klub, da savezna vlada prem urgiranja k ovomu pitanju nije uzela i izjavila svoga stanovišća.

5) Subvencije za kulturne cilje: Član 68, 2. odsjek Državnoga ugovora 1919. u St. Germainu: "U varoši i kotari, gdje stanuje primireno znatan broj austrijskih gradjanov, ki pripadaju jednoj manjini po rasi, vjeri ili jeziku, zasigura se ovim manjinam na njihovu korist i upotrebu dio svih prinosov, ki se davaju za odgoj, za vjerske i dobrotvorne cilje iz javnih sredstav državnih, općinskih ili drugih proračuna."

Savezno ministarstvo za nastavu i umjetnost već kroz nekolika ljeta podupira kulturno djelovanje gradišćanskih Hrvatov. Ovi prinosi podupiranja stavljaljali su se do predzadnjega ljeta na raspolaganje Hrvatskomu kulturnomu društvu, koga glavni cilj je opstanak hrvatske narodne grupe. U zadnji dvi ljeti daje se veći dio ovoga prinosa Socijalističkomu komiteju načelnikov i vicenačelnikov hrvatskih i jezično mišovitih općin Gradišća. Odborni (prepostavni) člani ovoga komiteja, osobito njihov predsjednik, parlamentarni zastupnik Robak, izjavili su više puta javno, da se zalažu za potpuno asimiliranje. Nerazumljivo je, da savezna vlada javnimi sredstvami podupira ov komite.

Hrvatski akademski klub naglašeno zastupa gledišće, da se kod saveznoga kanclerstva i kod gradišćanske vlade postavu odilenja, ka su nadležna za sva pitanja hrvatske manjine. Isto tako ustanovi Hrv. akademski klub, da su samo takove osobe i organizacije opravdane govoriti za hrvatsku narodnu grupu, ke želju zasigurati nje očuvanje i nje opstanak.

Hrv. akademski klub pozdravlja inicijativu saveznoga kancelara dra Kreiskoga, da se postavi za riješenje ovih pitanja jedna komisija. Naše potribovanje je, da ovoj komisiji pripadaju uz priznate stručnjake samo takovi zastupnici narodne grupe, ki se zalažu za održanje i opstanak ove grupe.

Hrv. akademski klub tvrdi, da su se kotrigi hrvatske narodne grupe dokazali vjerni i kao lojalni Austrijanci, ali u isto vrijeme polažu najveću vridnost na to (bolje: želju na svaki način), da se očuva ova narodna grupa, nje kultura i jezik.

U zabrinutosti za očuvanje hrvatske narodne grupe apelira Hrv. akademski klub s ovom rezolucijom na austrijsku saveznu vladu, da neodložno (bez rastezanja) spuni ova potribovanja.

Beč, 23.11.1972

U ime H A K -- a

Tome Krojer, v.r.
perovodja

Branko Kornfeind, v.r.
predsjednik

Veseo sam , da sam Hrvat!

(misli poslije diskusije "Minderheiten in Österreich"
u Brigittenau, 8. 2. 1973.)

Veli se: govor združi ljude! ili razgovor daje svakomu človi-ku nove aspekte, novi vid za svoje djelovanje! Ove poslovice valjaju i poslije diskusije o manjinam za mene, jer onde je neki gospodin, čuo sam Cindrofac, izjavio neke argumente i "činjenice", zbog kih neki "seperatisti" gaju hrvatski jezik i hrvatsku kulturu u Gradišću. Te "činjenice" su me jako razvese- lile i zato si svaki dan jačim: "Veseo(gizdav) sam, da sam Hrvat!"

On gospodin je naime rekao:

- 1) da kotrigi Kulturnoga Društva dostanu besplatni odmor u Hrvatskoj i da Hrvatska sve stoške nosi,
- 2) da se učitelji samo zato zahrvatski jezik zanimaju, jer dostanu misečno 600,-š već,
- 3) da su Hrvati samo zato u tako velikom broju u Željeznu namješćeni i da samo zato dostignu bolje pozicije, kad su Hrvati.

Dragi štitelji, nisu ovo argumenti, ki nas moraju jako razve- seliti? Zbog ovih "činjenic" moramo u svit kričat: "Ljudi budi- te Hrvati, jer onda znate svako ljeto pojti zaman naJadran i se znate onde nekoliko tajedan sunčat, kupat, najist i napit!" ili "Ako ste Hrvati, ćete dostati bolje pozicije, bolja mjesta i već pinez u Gradišću!" ili "Učitelji, nute hrvatski podučavat jer imate onda 600,-š misečno već!"

Dragi štitelji, željimo još već? Ako smo Hrvati imamo lipši žitak, bolja mjesta, zaman odmor, već veselja! Ča još tribamo mimo toga? Zato si jačimo svaki dan glasno poznatu jačku:

"Veseo sam, da sam Hrvat!"

Jedino čudo je ali da naši Nimci u Gradišću još nisu nastali Hrvatom, jer bi imali lipši i vridniji žitak i da se Hrvati asimiliraju i tako samovoljno napustu "paradižom na zemlji"!?!

Ja mislim, ovde ča nije u redu, ;ovde- po našu rečeno- ča ne štima! Ili su Hrvati i Nimci u Gradišću tako tojkavi i beda- vi da napustu lipši žitak ili nima naš gosp. Cindrofac pravo. Ja skoro mislim da je prlje naš gosp. Cindrofac kratkovidan i siromah u pameti nek da su to svi drugi Gradišćanci!

7

Zato je potrebno da si pogledamo ote "činjenice":

1. Niste li još čuli da predsjednik HKD-a svako ljeto leti na

3 tajeodne u Split i Dubrovnik, da se tamo odmori i da dostane nove impulze za svoje djelo; a da mu ne bude dugo smidu cijela familija i najbolji prijatelji s njim putovat?

Niste li još čuli da predsjednik HŠtD svako ljeto prebavi 2-3 tajeodne na brodu da bude mogao u Hrvatskim Novinam nešto o moru pisat? Niste li još čuli da naše folklorne grupe -od Čembe do Pandrofa-- znadu, ako želju, putovati kroz Hrvatsku, kako dugo nek kanu?

Niste li vo još čuli? ne? No vi ste ali čemeran Hrvat! I ja još za ove odmore nisam ništa čuo, ali kad naš gosp. Cindrofac to veli, će biti sigurno istina!

Upomenut ali morem da se mi, Gradišćanci, i tako preveć bojimo od Hrvatske nešto zeti- knjige ili ploče ili pinez-. Ako nam naši brati želju nešto dat, onda samo zbog toga, kad su veseli da si mi jur 450 ljet gajimo svoj jezik i svoju kulturu u tudjini!(poglejmo u Dansku, Njemačku, Južni Tirol,...)

2. Kako srićni bi naši učitelji bili, kad bi ta "činjenica"

bila istina! Istina je da hrvatski učitelji dostanu nekoliko stovic već (manje i već od 600,-š- polag starosti) ali samo oti učitelji, ki su u hrvatskom jeziku ispit položili! To nije nikakova nepravica! Jer trud zbog ispita i viši kvalitet učitelja se mora nadoplatiti. Isto se mora reć da čuda hrvatskih učiteljev, ki u školi hrvatski podučavaju, ne dostanu ništ zato, jer nimaju ispita!

3. Dragi štitełji, ste li jur nekada čuli da je človik dostao

bolju poziciju zbog svog hrvatskog materinskog jezika? Ja ne! Ali obratno sam jur čuo da ima človik zbog toga teškoće, kad je Hrvat! Zaista neznam uzroke tim strašnim idejam da Hrvati dobene laglje namješćenje nek Nimci. Jedno neke ljude brigi, naime da ima u Željeznu čuda već hrvatskih namješćenikov nek nimških.. Ali to je- mislim- po sebi razumljivo, jer Željezno je kakotako od hrvatskih sel zakruženo. Drugič neke ljude jada, kad Hrvat bolju poziciju dostigne nego Nimac. Ali pitanje je: zač dobene Hrvat otu poziciju, zbog toga kad je Hrvat ili kad je marljiviji i bolji nek drugi? Mirnom dušom znam reć da su Hrvati zbog marljivosti obljubljeni! Ili misli gdo da dostanu hrvatska dica bolja pokazanja zbog svog materinskog jezika? Ne!

Nego samo zbog toga kad su bolja, marljivija, pametnija nek druga!

Ova činjenica me jako veseli i nju svaki potvrđi, ki pozna Gra-dišće. Jer zama nebi pisala "Wochenpresse"(21. 10. 1972.): "Die Kroaten sind im Burgenland das Herrenvolk!"

Tako smim gosp. iz Cindrofa - i drugim ljudem te misli- mirnom dušom reć: zbog otih slabih i lažljivih argumentov si nijedan Hrvat ne gaji svoju kulturu i svoj jezik, nego zbog ljubavi prema majki i narodu i zbog triznoga preišljavanja da je dvojezičnost velika vridnost za svakoga človika.

Zato i zbog dobrog ugleda Hrvatov u svitu sam veseo da sam Hrvat!

Branko Kornfeind

Ali veseo sam da sam Hrvat, svemu tomu još i mlad, vindar me srdašce boli

Alojz Jembrih

OBUČENA U BOJU NARANČE

Zastao sam na ulazu
jos jednom okrenut
mom dolasku pitajući za
početak mog hoda
onda si se pojavila
obučena u boju naranče
odvela me u vrt tvog
povjorenja i rekla mi
da smo već davno zajedno
prohodali....

U zadnje vrime se sve već naglašuje hasan i vridnost sanje za pojedinoga človika. Psihologi nam velu da je sanja obreden faktor u človičjem žitku i da človik bez sanjanja ne moze bit. S druge strani si ali ljudi nisu svisni nocnog sanjanja i većina ljudi dvoji da sanja, tako da se vridnost sanje opet mora u pitanje stavit. Ja nekanim i neznam dokazat vridnost sanje, samo znam da je sanjanje jako potribno za počivak človika, za človičji zítak.

Velik problem je ali ipak tumačenje sanje. Jedino, ča je po mojoj misli sigurno, je stav da ima sanja veze doživljaji i misli prošlog dana. Ali ote veze su nekada jako teško za postavit. Ja mislim, tumačenje i razlaganje sanje ce uvijek bit jedan pokusaj od mnogo drugih.

Pred kratkim casom imao sam jednu sanju. Pokusio sam nju tumačiti. Neznam jeli sam dobro pogodio, zato vas prosim da i vi, dragi štitelji, tumačite ovu sanju.

Moja sanja: Vidio sam mnogo stari ljudi; obrazi su mi bili poznati. Moji prijatelji mladji i stari i ja, svi smo bili stari ljudi. Zatim sam vidio dicitu. Ona su plakala i su nam, starim, predbacivala: "Vi ste nam ukrali neke duhovne vridnosti! Vi nam niste to dali, ča bi bili lako mogli. Vi ste zagrisili prema nam!" Nato smo se, mi stari, tucali na prsi i se pokajali: "Mi smo samo dobro mislili svami. Oprostite nam!"

Ovo je bila moja sanja. Ja sam se prebudio. Prekusio sam ovo dalje sanjat, ali nije išlo i ne ide.

Ova sanja mi neda mira. Mnogo puti moram na nju mislit, jer ona pita: Kade grisim prema dicitu? Kakove vridnosti shranjamo, ne damo dalje?

Moje tumačenje: Ako karakteriziram danasnji svit, onda vidimo da se sve već i već vridnosti napustaju, pogublaju. To je u vjerskom, kulturnom, sportskom, političkom, umjetničkom, polju. Zna se reć: karakteristično za današnji čas je ponizenje duhovne, uzvišenje materialne vridnosti. Pinez je nastao kraljom svita; on izigrave sve veću ulogu. U sjevernoj Americi se sve vraća oko pineza. Skoro je tako daleko da je pinez dušno poznanje Amerikancev, a i nekih Evropejcev. Ali pinez nije sve! Pinez nam ne more namjestiti Boga, etiku i estetiku. Ja mislim ovo je, ča čedu naša dica tuzit. Dobro je da hocemo dicitu ugodit, da hocemo njim bolji i lakši zítak omogucit; ali samim pinezom to nemoemo. U prvom redu moramo dicitu dat čvrst karakter, čvrstu vjeru, smisao žitka. U mladi ljeti netribaju dica naš pinez, nego prvo oni tribaju nas, cijeloga človika, da se snjimi igra- mo i pominao.

Da, u odgoju mnogo grisimo: naprimjer u vjerskom pogledu. Koliki roditelji se ne maru za vjerski odgoj svoje dice? Koliki nikada ne molu dicitu,

koliki se nikada ne raspominaju? Mnogi odriču svoju vjersku dužnost na farnika, ki ali nemore namjestiti obitelj. Roditelji su još upućeni o Bogu, o Kristusu, o smislu žitka, moguće i svoja dica. Ali pitanje je, dali su i unuki upućeni. Nećedu nam oni predbacivat: vi ste nam otu vridnost ukrali!?

Isto tako je i u našem narodnom pitanju. Roditelji se ne pominaju s dicom hrvatski; mnogokrat velu: "Dica ćedu se i tako to naučiti, važno je da znadu nimški; ako hrvatski razumu, ko je jur dost dobro!" Opet moram ustanovit: dica ćedu još razumit, a unuki? Meni se čini, mi idemo u isti dilema kot sjeverno-amerikanci. Oni su počeli samo engleski jezik govorit. Pozabili su svoje materinske jezike: nimški, francuski, spanjolski, hrvatski, itd. Danas se svi plaču zatim, jer se je dokazalo: čim prije počne dite učiti drugi jezik, tim bolje. Dvojezičnost ili trojezičnost je najb-olje, se veli! U neki amerikanski škola počne dite učiti drugi jezik, kad još nezna spametno štat i pisat: čim prije! Ovo je, ča me boli! Mi ove vridnosti lakom rukom othitamo, jer za nas izgleda da nisu važni, ne pomislimo na našu dicitu, na budućnost! Kratkovidno idemo kroz svit, išćemo prevarljivu komfort, ne mislimo na sutra! Ovo mi veli moja sanja: jedan dan ćemo se tužiti, ćemo plakati zbog naše nezrelости, naše kratkovidnosti, ako napustamo duhovne vridnosti.

Zato si želim i molim da ova moja sanja nebude istina. Jer jako će nas boliti plač naše dicitu! Tijelo nije pred dušom i duhom! Ako željimo dicitu ugoditi, onda moramo i duhovne vridnosti čuvati i dalje dati, iako nam se to ne čini najlaglje.

Bog i Hrvati

Kornfeind Branko

asimilacija

A je bolest, kroz koju jedna manjina radikalno "uzdravi".

S je utapanje Hrvata u nimeckom "Freibadu". ("Bodevasl": Fritz)

I je jedina vrsta smrti, koju još danas političari u Austriji podupiru smiju.

M je ispunjenje državnog ugovora kroz evoluciju: kada nij dvojezičnih topografskih natpisova nesmi biti i Hrvata!

I je put od "bleđa Krowot" do Unterrichtsministra. (Mei Großmutter woa-a Krowodin)

I cvate, kada desna ruka gleda, kako lijeva ruka odrezati narodnomu tijelu cijelu nogu, iako se nek palac gnjosi.

A je onda završena, kada Rötzer-tiskara već ne bude tribala hačekova.

C je onda zgotovljena, kada Hrvatski akademski klub bude imao nek devet članova.

I je to, kada jedna majka drži svoje dijete za tako bedavo, da se ne zna dva jezika naučiti.

I je to, kada majka već ne zna starojmaji po hrvatsku razložiti, ča joj unuka ruku po nimecku reći.

A Slova je moć, neslova je asimilacija!

Komu se sada još vidi riječ "asimilacija", ta si neka zajači:
"Hrvat mi je otac, asimilacija mi mat,
a ja neznam koga sam prokleti sin!"
a Vam ostalim, kim ta riječ jur na živce ide, željim, da ju već nikad čuli ne budete.

SLOVENCIMA, HRVATIMA I SOCIJALISTIČKI DILEMA

Analogije u životu i politici: n.pr. zimski san

Izgleda da u Austriji za manjinsku politiku valjaju posebni zakoni i principi. U oktobru položaj u Koruškoj bio je uznemiren, aktivan, više puta došlo je do oštre i tvrde konfrontacije i postigao se vrhunac političke aktivnosti. Oktobar bio je takorečeno politička ljetna sezona: kancelar Kreisky bio je prisiljen da putuje u Celovec i umiri razdraženu korušku javnost i da digne moral funkcionara socijalističke partije. On je svirao gotovo na cijeloj političkoj klaviaturi i upotrebio svu svoju retoričnu sposobnost da dokaže da su tablice samo jedan dio dužnosti demokratske Austrije prema slovenskoj manjini i da su slovenski zahtjevi potpuno opravdani. Opozicija vidila je zgodnu mogućnost da pravi vladi poteškoće. I zašto ne? Prilika bila je jedinstvena, a cijena niska: trebalo je samo zaključiti parlamentarnu odgovornost u ladici i predati se totalnom oportunizmu. I glej, opozicija nije nas razočarala: ona radosno realizirala je ov program.

Promjena dosla je polagano i postepeno. Pod tiskom opozicije i partije Kreisky preminio je svoj stav i njegova odlučnost izgubila se. Rekao je da je moguće da se je zakon ipak prebrzo zaključio i navjestio je, da će se zakon o tablicama ponovno promisliti i prodiskutirati i da će se osnovati posebna komisija za problem tablica, u koj će biti zastupane sve interesirane snage. Ali on je dugo oklijevaao preciziranje zastupnika i to konačno u parlamentu ovako razložio: po njegovom mišljenju trebala se najskorije napraviti jedna "atmosfera za pregovore", što znači da se trebali utišiti valovi emocije.

Svakako stavovi, uvjerenja i principi počeli su padati kao lišće i - bio je novembar - bismo mogli ustanoviti političku jesen. Medjutim došao je i konac zime i trebali bi se potruditi da sastavimo bilansu i analizu prošlosti, pa ako bude moguće i prognozu za budućnost.

Popustljivost kancelara. Zašto?

Sigurni možemo bit, da ovo obrazloženje dr Kreiskog, iako je možda istinito, ne odgovara potpuno realnosti. Mislim da možemo pretpostaviti, da si je vlada, konfrontirana sve višim jugoslavenskim tiskom očekivala od ovog koraka i dobitak vremena za analizu i daljnje akcije. Da je špekulacija na utišenje emocije bila pogrešna najkasnije je dokazao drugi val "šturma" na tablice. U ovoj vezi moramo predbaciti dr Kreiskomu da je njegova popustljivost sigurno olakšala drugi val sturma nacionalno-fašističkih kruga. Sada bili su oni u stanju da "opravdaju" svoje akcije argumentom, da se oni bore protiv jednog zakona, kojeg zapravo sve političke stranke smatraju nekako sumljivim i nedostatnim. Ali i pod drugim aspektima popustljivost kancelara izgleda sumljiva. Naravno, može se cjeniti njegova pripravnost da sluša i na druge, ali ova popustljivost mora se ocjeniti ipak kao pogreška, ar na neki način ipak izgleda kao formalno priznanje jedne pogrešne politične odluke. Jasno je da pri ovakvoj politici još najviše profitira zemaljska socijalistička partija: iako ne sve, ona je sigurno mogla zadobiti neke pristase, koji su već bili "zgubljeni". Ali uvjerenje u Kreiskoga, u njegovu moralnu stalnost i njegov karisma sigurno su oslabili, a zajedno s time i uvjerenje u saveznu socijalističku partiju. Popustljivost uvijek je pitanje uvjeta i vremena. U ovom slučaju bila je pogrešna, a to ne samo iz principijelnih i ideelnih nego i iz taktičnih razloga. Pretpostavimo da dr Kreisky zaista iskreno želji ispunjenje državnog ugovora, među drugim ada i tablice: onda će se poslije svog novog kurza nalaziti u mnogo lošijoj poziciji u debati s Heimatdienstom i Slovincima. Javni teror i mržnja u Koruškoj zastrašili su Slovence, a digli samosvijest Heimatdiensta i osjećaj moci njegovih članova. Pod ovakvim uvjetima teško bi palo Kreiskomu da probije novi nacrt u duhu bivšeg zakona. Pitanje je dali on to uopće želji. "Emergency exit" već davno je pripravljen: pošto je bivši zakon već klasificiran kao prebrzo zaključen, nitko nemože siliti vladu da ponovi "pogrešku" i da novi nacrt samo "zrecali stari zakon". A onda korak k jednom nacrtu u potpuno

14
drugom duhu više nije daleko, a i partije i političar Kreisky mogli bi do neke mjere čuvati lice. Istina, kod političko osjetljivih ljudi izgubio bi povjerenje. A ravno oni predstavljaju marginalne i najvažnije birače.

Komisija bez Slovenaca.

Sva bivša mišljenja kružaju nekako u zrakopraznom prostoru ako ne uzmemo u obzir stav Jugoslavije, Slovenaca i grad. Hrvata. Slovenci reagirali su na ovaj sramotni špektakel jedinstvenoj preciznošću. Odbili su suradnju u komisiji i istaknuli da nisu pripravnici sjesti za jedan stol sa zastupnikom jednog društva koje ogrožava opstanak slovenske manjine (kako je poznato odbran je dr Einspieler, drugi najviši funkcionar Heimatdiensta u komisiju kao zastupnik narodne stranke). Iako kancelar Kreisky kritizira ovu odluku Slovenaca, je ona jedina prava reakcija. Ar sudjelovanje dra Einspielera u komisiji pod potpuno istim uvjetima i sa istim pravom kao Slovenci bi - zato što je rascjep svijesti u krajnom političkom efektu potpuno irelevantan - dignulo prestiž Heimatdiensta i osnovalo bazu za daljnje akcije protiv koruskim Slovencima. Isto tako je pravo, da su na ovaj način Slovenci napustili mogućnost aktivnog rada na realizaciji svojih zahtjeva, kako to tvrdi kancelar Kreisky. Dalje je i njegova izreka, da za ispunjenje državnog ugovora nije potrebna suglasnost manjine, istinita. Ali ravno ova činjenica razjašnjava zašto gornji argumenat o napuštanju mogućnosti aktivne suradnje u ovom slučaju tako malo važe. Ar dok ostvarenje državnog ugovora, ada točnije ostvarenje u ugovoru sadržanih norma nikako ne odviše od suglasnosti manjine, svako udaljivanje od ovih norma naravno je ovisno. To znači, da nikakov kompromis između normama ugovora i zahtjevima Heimatdiensta i sličnih krugova bez suglasnosti manjine nije zakonit i se zato može pobijati. Pod aspektom zakonitosti najlošiji rezultat slovenske neprisutnosti može biti samo doslovno ispunjenje ugovora bez bilo kakve druge koncesije. Vjerojatno ali Slovenci i mislu, da bi bili oni u komisiji prikovani na jedan već danas određen kurz bez mogućnosti korekture. Sve u svem ovom odlukom Slovenci postigli su istovremeno više svojih cilja: Heimatdienst

neće u javnosti formalno pojačati i betonirati svoju poziciju, a u slučaju da komisija preporuči rješenje koje ne odgovara normama državnog ugovora riziko i odgovornost nosi vlada odnosno parlament, dok Slovenci zadrže neograničenu slobodu u svojim akcijama, a osobito mogućnost daljnje internacionalizacije. Internacionalizacija je za austrijsku vladu i partije sigurno najopasniji razvitak i sigurno je osnivanje komisije odgovaralo i želji, da se konflikt iz sjajnog svjetla internacionalne javnosti potegne natrag u sumrak vlašćeg stana. Najviše se u prošlosti za manjine zalagala Jugoslavija i dobio se utisak, da će to i u budućnosti tako biti, iako se sada počela privredna reforma iziskujući mnogo snage i energije i premda su obadvije države više puta izrazile želju za dobre međusobne odnose.

Izlaz iz korušskog konflikta.

Ali koji razvitak sugerira bivša analiza faktora i motiva u ovom pitanju? Sigurno je samo da će austrijski standardni slogan "Es muaß wos gschehn" postati jednoč realnost. I Austrija i Jugoslavija su se u javnosti već prevec istaknule tako da nebi bez štete mogle napustiti svoj izrečeni stav. S druge strane će bez sumnje preporuka komisije reflektirati reakcionarno mišljenje nacionalističkih kruga i opozicije. Tome nasuprot stoji kroz neprisutnost Slovenaca postignuta i aktualizirana vezanost vlade i parlamenta na jedini mjerodavni izvor, na ugovor. Ipak rješenje moglo bi konačno izgledati tako, da norme i sadržaj novog zakona dosta točno odgovaraju ugovoru dok geografska ograničenost primjenljivosti zakona predstavlja koncesiju desničarskim snagama. Nije rečeno, da bi ovakvo rješenje zadovoljilo stanovništvo; ono je samo teoretska mogućnost zelenog stola, ali bi omogućila svim kontrahentom da se donekle nepovrijeđeno potegne natrag.

Gradišće i socijalistički dilema.

Na ovaj način problem bi se ipak teoretično dao riješiti da nebi bilo gradišćanske problematike a time i rascjep svijesti austrijske socijalističke stranke. U Gradišću zapravo leži velika nesigurnost pri rješenju državnog ugovora, ar ovde još ništa ne izgleda jasno ili konačno odlučeno. Ocjena situacije u Gradišću je ali zato tako

važna, što se za ostvarenje državnog ugovora za obadvije manjine treba zaključiti zajedni savezni zakon, a tek poslije toga individualne zemaljske zakone. Time ali ne može biti kvalitativne diskriminacije samo jedne manjine, ali je istovremeno povećan broj interesa koji zahtjevaju izjednačenje prije nego se zakon zaključí, interese koje se barem u Gradišću još nisu potpuno iskristalizirale u političkoj važnosti.

Što da čini savezna socijalistička partija koja jednoč mora braniti zemaljskog poglavara zato što on želji ostvariti ugovor u svojoj zemlji a drugi put jednog poglavara koji bagatelizira zahtjeve i prava manjine u svojoj zemlji? Lako bi bilo modificiranje stanovišta ovih poglavara tako da bi se Sime manje a Kery više zalagao za manjinu. Ali to bi bilo samo moguće ako bi Kery bio uopće sklonjen manjini. On to nažalost nije nego pri svakoj prilici potpira Robakovu tezu da se manjina mora asimilirati. Za integraciju Keryovog stava u zajedni savezni zakon nedostatan je modifikacija a nužna principijelna promjena mišljenja (namjesto asimilacije kao cilj opstanak manjine). Modifikacija bi u slučaju Keryja postigla samo ono što se kod Sime želji izbrisati modifikacijom, naimo raskrinkavanje poglavara u javnosti. Kod Kerya dobio bi se u javnosti utisak da eksekutira direktivu od zgora. Ako ali u socijalističkoj partiji pađe odluka za lakši put - a ima znaka zato - onda se neće tražiti analiza i alternative, nego će se grabiti velik drveni bat: pokusit će se izbrisati utisak, da se Kery zalutao i pokusit će se "dokazati" da HKD i ostala hrvatska društva koja danas zaista zastupaju želje gradišćanskih Hrvata nemaju oslonu u stanovništvu i da su beznačajna.

U praksi to izgleda tako, da se Robak i drugovi posluže svih masovnih medija, da ovako razglase i populariziraju svoje stanovište i da potpuno svistno difamiraju naša društva ("HAK ima samo šest člana", Robak) i da drugič Kreisky upotrebljava za Gradišće drugu mjeru nego za Korušku! Dok je on u Koruškoj javno odbio načelnike i mješanih i čisto slovenskih sela kao zastupnike manjine i ih priznao samo kao komunalne političare, u Gradišću

isključivo sluša načelnike kad se "informira" o manjini. Možda zato, što postoji "Verein sozialistischer Bürgermeister" i se tako pomoću ovih marioneta može u javnosti stvoriti uvijek on kip, koji je u trenutku najviše pogodan? Još malo kada doživili smo ovako neukusan pokušaj, da se javnosti zariblje pesak u oči. Ali ovo nije samo smišljeno nego i tragično. Turobno je vidjeti ovaj rasprodaj ideja i duševnih vrijednosti i ovakvo manjkanje orijentacije i odgovornosti kao pri razmatranju i ostvarenju državnog ugovora. Egoizam i oportunistički prevladaju u svim partijama i dok se govori o toleranciji i velikodušnosti, dok se svečano zaklinja demokracija, ona se pri svakoj prilici gazi.

Konačno: zimski san.

Iako smo do sada govorili o aktivnosti ima ipak i zimskog sna. Nažalost samo u Gradišću, točnije u našim društvima, koja demonstriraju čudnu letargiju. Njezin aktivitet ograničen je na zainteresiranu pratnju događaja i na sporadičan i nemoćan lamento. Već davno predali su inicijativu drugim u ruke. Pitam se što si naša društva zapravo očekuju od ove neaktivnosti i od budućnosti? Na početku pokušavali su obavijestiti javnost i diozeti na diskusija i tražio se kontakt sa novinarstvom kao i s čovjekom na ulici. Danas to više ne možemo ustanoviti. Društva muču i čekaju. Gde je samo mali trag agresivnosti i ofensivnog namjesto defenzivnog mišljenja?

Danas kontroverza između Robaka i HKD-a kreće u odlučujuću fazu. I konačna odluka, to je bivša analiza pokazala, pasti će na bazi konkretne političke moći. Dali je on moćan tko ne digno svoj glas kad se govori o njegovom problemu? Dali je tvrd, dali se mora zeti u obzir njegov zahtjev i njegovo pravo? S obzirom na permanentnu polarizaciju bilo bi nužno i obavezno da se sve progresivne snage, koje želju njegovati i održati hrvatski jezik i kulturu slože u zajednu akciju i podupiraju HKD, ali njegova letargija smanjuje i volju i uvjerenje. Zanimljivo ali i simptomatično je, da čak i u ovako teškoj eskalaciji naša društva "hladnokrvno" dalje spavaju.

Jedno se već danas može ustanoviti: ako naša društva, a

13

osobito HKD i HŠtD ne pokušaju uplivisati javnost, ko hrvatskog problema ne samo u očiju komisije nego i javnosti više neće biti. Ona nesigurnost koja danas još prevlada i koja pomnožava poteškoće pri nacrtu zakona, izostala bi, i ono rješenje, koje je već gore skicirano, postalo bi sve više realno. Konačno i zato, što bi se tisk na Slovence pojačao. Ipak ono zbilja ostaje teoretično i malo realno što se tiče Slovenaca.

Mi i Gradišće ali doživili bi pokop.

Trećeg klasa.

Franjo Perusić

Alojz Jembrih

JOS DUGO, TKO ZNA DOKLE

U pravcu istih polazišta
otiskivat ćemo se još dugo,
tko zna dokle na istim
morima i na samo nekim
brodovima tražeći boju života,
tko zna dokle i kako dugo će
naši stolnjaki bez stolova suziti,
jer more je previše natopljeno mislima
i željama da plovoći pravci postanu samo
krug okružen uspomenama....

Čitajte NOVI GLAS, glasilo Hrvatskog Akademskog Kluba, Beč.

isključivo sluša načelnike kad se "informira" o manjini. Možda zato, što postoji "Verein sozialistischer Bürgermeister" i se tako pomoću ovih marioneta može u javnosti stvoriti uvijek on kip, koji je u trenutku najviše pogodan? Još malo kada doživili smo ovako neukusan pokušaj, da se javnosti zariblje pesak u oči. Ali ovo nije samo smišno nego i tragično. Turobno je vidjeti ovaj rasprodaj ideja i duševnih vrijednosti i ovakvo manjkanje orijentacije i odgovornosti kao pri razmatranju i ostvarenju državnog ugovora. Egoizam i oportunistički prevladaju u svim partijama i dok se govori o toleranciji i velikodušnosti, dok se svečano zaklinja demokracija, ona se pri svakoj prilici gazi.

Konačno: zimski san.

Iako smo do sada govorili o aktivnosti ima ipak i zimskog sna. Nažalost samo u Gradišću, točnije u našim društvima, koja demonstriraju čudnu letargiju. Njezin aktivitet ograničen je na zainteresiranu pratnju događaja i na sporadičan i nemoćan lamento. Već davno predali su inicijativu drugim u ruke. Pitam se što si naša društva zapravo očekuju od ove neaktivnosti i od budućnosti? Na početku pokušavali su obavijestiti javnost i diozeti na diskusija i tražio se kontakt sa novinarstvom kao i s čovjekom na ulici. Danas to više ne možemo ustanoviti. Društva muču i čekaju. Gde je samo mali trag agresivnosti i ofensivnog namjesto defenzivnog mišljenja?

Danas kontroverza između Robaka i HKD-a kreće u odlučujuću fazu. I konačna odluka, to je bivša analiza pokazala, pasti će na bazi konkretne političke moći. Dali je on moćan tko ne digno svoj glas kad se govori o njegovom problemu? Dali je tvrd, dali se mora zeti u obzir njegov zahtjev i njegovo pravo? S obzirom na permanentnu polarizaciju bilo bi nužno i obavezno da se sve progresivne snage, koje želju njegovati i obdržati hrvatski jezik i kulturu slože u zajednu akciju i podupiraju HKD, ali njegova letargija smanjuje i volju i uvjerenje. Zanimljivo ali i simptomatično je, da čak i u ovako teškoj eskalaciji naša društva "hladnokrvno" dalje spavaju.

Jedno se već danas može ustanoviti: ako naša društva, a

13

osobito HKD i HŠtD ne pokušaju uplivisati javnost, ko hrvatskog problema ne samo u očiju komisije nego i javnosti više neće biti. Ona nesigurnost koja danas još prevlada i koja pomnožava poteškoće pri nacrtu zakona, izostala bi, i ono rješenje, koje je već gore skicirano, postalo bi sve više realno. Konačno i zato, što bi se tisk na Slovence pojačao. Ipak ono zbilja ostaje teoretično i malo realno što se tiče Slovenaca.

Mi i Gradišće ali doživili bi pokop.

Trećeg klasa.

Franjo Perušić

Alojz Jembrih

JOS DUGO, TKO ZNA DOKLE

U pravcu istih polazišta
otiskivat ćemo se još dugo,
tko zna dokle na istim
morima i na samo nekim
brodovima tražeci boju života,
tko zna dokle i kako dugo će
naši stolnjaki bez stolova suziti,
jer more je previše natopljeno mislima
i željama da ploveci pravci postanu samo
krug okružen uspomenama....

Čitajte NOVI GLAS, glasilo Hrvatskog Akademskog Kluba, Beč.

19

" U Ž M I V A N J U R A Z D R A Ž E N O G A M O Z G A "

n a r u b

(Nekoliko bilješkova k članku "KAKO DALEKO SMO?" - a.b.)

U "Novom Glasu" god.4 (1972) br.3/4 na str.14. tuži se Anton Šatović, da mu Novi Glas nije donesao članka, u kom je ljeta 1969. "kritizirao neistinito opisivanje lovretanskoga shodišća u 'Crikvenom glasniku'". Žao mi je kao uredniku Glasnika, da o tom članku ništa nisam znao. Ako se A.Š. lično obrne na me i zna posvidočiti, da je Glasnik pisao nešto "neistinitoga", bio bih si držao za dužnost, da to ispravim ili razjasnim. Po čitanju ovoga napadaja pregledao sam Glasnike iz ljeta 1968. i 1969., ča se je pisalo o Lovreti. U 29.broju lj.1968. donesao je Glasnik izvještaj vorištanskoga farnika duh.savj.Karla Gregorića "Lovreta 1968", a 1969.objelodanjen je u dvi dijeli (br.27.i 28.) povjesni članak Martina Meršića "325-ljetni jubilej Lovrete" i u br. 29. opet Karla Gregorića izvještaj "Naše Lovretansko shodišće 1969". (Urednik Glasnika bio je u obadvi ljeti na lovretansku nedilju dvostruko zaposlen u Beču i zato nije mogao biti prisutan na shodišću.) Pitam A.Š.-a, da pokaže otvoreno, ča je bilo u ovi članki neistinito t.j.lažno.

Dalje se tuži A.Š., odnosno optužuje "neiskrenost i pretiran kult nekih naših dostojanstvenikov kao i nepravilno gajenje prijateljstva". Dragi A.Š., sigurno poznate izreku: roditelje i braću nam Bog da, a prijatelje si svaki sam izibere. To pravo ni Vam ne mare nigdo zeti, a ni Vi ne drugomu. Osim toga Vas morem osigurati, ja si ih ne izibiram po utilitarizmu! - Ne pišete jasno, ke dostojanstvenike mislite. Ako mislite naše dva monsinjore (obadva su se kod mene pismeno i usmeno više puta branili čašćenja!), onda Vam moram reći: ako Vi samo deseti dio onoga učinite za naš narod, ča su oni učinili, onda hte Vas bez dvojbe slaviti prilikom Vaše zlate maše i prije.

Ako si kod ovoga pitanja u 18.ljetu uredništva ispitam savjest, onda sam više zabrinut zato, da zasluge jednoga ili drugoga nisam istaknuo dosta, nego li zato, da bih bio koga pretirano zvišavo, jer mi je svaki "bizantinizam" do dna duše odvratan. Kad se je gdo slavio, veselio sam se s njim; ako se je kadagod negdo možda i pretirano častio, znao sam se i nasmišiti, ali nenavidan nisam bio nikomu.

Sasvim pravično moru se prosuditi književna i druga djela za narod samo u budućnosti. Tvrditi, da dotičnim ljudem manjka objektivnost pri ocjenjenju, ostaje tako dugo pusta sumnja "razdraženoga mozga", dok se činjenicama-fakti ne posvidochi protivno.

A.Š. tako piše, kao da je on pronašao kritiku ili demokraciju. Ja sam već pred 15 ljetu potriebovao u starom "Glasu" kritiku, ka ne samo pohvali ono ča je dobro, nego odsudi to, ča nije dobro. No svakako mora biti kritika objektivna. Optužbe iz ličnih razlogov još ne moraju biti kritika. A pravu kritiku potriebovali su pred nami već i drugi.

Ča se tiče demokratiziranja našega života, jedan mali, ali tipični znak za to učinili su urednici i pisci prije nas, kad su napustili takozvani "pluralis maiestaticus". To znači, da već ne razlikujemo gospodine farnike, učitelje i druge plundraše od prostoga naroda pisajući: "gospodin farnik su rekli, ...gospodin učitelj su pisali... i t.d. Za mene leži prava demokracija u tom, da dostojanstvo svakoga človika kao na spodob Božju stvorenoga bića više cijenim od svih zemaljskih titulov i časti: papa ili prosjak, cesar ili tobrač, glavno dostojanstvo dojde odatle, da su svi na spodob Božju stvoreni.

No A.Š. se upravo zato ljuti na urednika Hrvatskih Novin, kad je "u originalnom rukopisu Katice Trusgnić" (je Trusgnić pravo ili izmišljeno ime?) preminio "pluralis maiestaticus"-e (ke A.Š. kasnije u svojem članku upotripljava protiv našega današnjega običaja kod biskupa, a u istom mah optužuje druge, da se kanu crikvenim pretpostavnim "diblje poklonit") u obični govor. Vjerojatno urednik nije smatrao ta pisma za "historične dokumente". (Ča su "historični dokumenti" i ča je metoda kritične istrage izvorov, o tom bi točnije znali pisati pravi stručni historičari.) - Upitao sam se kod uredništva Hrvatskih Novin, zač su prekinuli objelodanjenje rukopisa "Spominki Katice Trusgnić iz Fileža". Dostao sam odgovor: Kad su iz Fileža došla pisma s prošnjama, da se to ne piše dalje, ar da je još dost ljudi, ki su to doživili pak da nije dobro dirati u rane iz bliže prošlosti. (Ne znam, jesu li o tom obavijestili pisca. Ja bih bio to kao urednik na svaki način učinio.)

Ova žalba na preminjenje teksta bila bi još malenkost. No sasvim ostavu A.Š.-a "demokratski osjećaji", kad počne ismihavati urednika Hrv. Novina kao "maloga človika" pozivajući se na psihologiju diteta. Zač bi bio sadašnji urednik Hrv. Novin "mali človik"? Kad nije derao klupi na sveučilišću? On ši kao poštanski činovnik pošteno zaslužava svoj kruh, a uza to u svojem slobodnom vrimenu velikim trudom uredjiva Hrv. Novine.

Dozvolite mi ovde par riči k službi urednikov. U 63 ljeti našega novinarstva imali smo ih oko poldrug tuceta. Med njimi dosle vjerojatno ja nosim najdulje ov jaram. Postavljam pitanje: postoji li u našem narodnom životu još ka služba, ka potribuje toliko truda i napora? Od tajedna do tajedna prostrti stol štiteljem cijelom poredicom člankov uz vrlo nesigurnu suradnju drugih! Pokusite obavezno obećati, da ćete svaki tajedan ili barem svaki misec napisati po jedan članak, pak ćete viditi, kako dugo ćete biti u stanju, da držite takovo obećanje.

Kritika je potriubna! Ali puno lakše je kritizirati neg suraditi.

Poznato mi je i to, da su neki naši bivši urednici više-manje nekim ogorčenjem napustili ovu službu, o čem bi se dalo posebno pisati. Ča se mene tiče, ne očekujem niti hvale, niti časti. Ali ako nam se neistinitost, laž, neiskrenost predbacuje, onda se mora to prije dokazati. A ki drugoga ismihava, obično samoga sebe popljuje. To nekako nasluti i A.Š., kad izrazi strah: "Vi mi morete u oči vrč da imam sam one pogriške, ke predbacujem drugim".

Vratimo se još jednom na prvu stran članka. A.Š. postavlja pitanje, "u kom gradišćanskom kutu ili selcu se negdo tako pomina kot je naša sadašnja praksa pisanja u našoj štampi". Ja ga pitam: u kom nimškom selu Gradišća, Austrije, Švicarske ili Nimške se govori točno on isti jezik, kim Nimci pišu? Ili misli A.Š., da se obični gradjani u Zagrebu ili bar kade drugde razgovaraju točno tako, kako se piše u književnom hrvatskom jeziku? U čem postoji razlika med pisanim i govorenim jezikom, o tom bi se mogao A.Š. informirati u svakoj boljoj knjigi jezikoslovlja.

A kad A.Š. popljuje članke drugih kao "sebične ismišljotine" (po našem skupnom pravopisu, koga A.Š. ne hoće na znanje zeti, moralo bi stati "izmišljotine"), onda si neka najprije kao zrcalo preda se drži različne broje svojega "Kola".

Ča piše A.Š. u III. dijelu svoga članka, slažem se s njim u mnogom, iako ne u svem. Posebno bih htio naglasiti, da bih kao urednik Glasnika iskrenim veseljem pozdravio svaki novi farski list. Naravno i svakoga suradnika kod Glasnika!